

Andra Blumberga, Gatis Bažbauers, Pols Davidsens,
Dagnija Blumberga, Armands Grāvelsiņš, Toms Prodaņuks

SISTĒMDINAMIKA BIOTEHONOMIKAS MODELĒŠANAI

Andras Blumbergas redakcijā

Zinātniska monogrāfija
Apstiprinājusi RTU Zinātnes padome 2016. gadā
Apliecinājuma Nr. 04000 – 7/2

Recenzenti:
Māris Kļaviņš,
Ritvars Sudārs

RTU Izdevniecība
Rīga 2016

SATURS

IEVADS	8
1. BIOTEHONOMIKAS MODELĒŠANA	11
1.1. Biotehonomika	11
1.1.1. Bioresursi	13
1.1.2. Biotehnoloģijas	20
1.1.3. Bioprodukts	26
1.2. Modelēšanas metodes	31
1.2.1. Biotehonomikas attīstības vērtēšanas metožu klasifikācija	31
1.2.2. Ekonomiski matemātiskā metode	32
1.2.3. Biotehonomikas reģionālā pievienotā vērtība ...	37
1.2.4. Biotehonomikas ilgtspējīgas attīstības vērtēšana	43
1.2.5. Resursu – produkta attīstības metode	44
1.3. Biotehonomikas ieviešana	46
1.3.1. Biotehonomikas sektoru attīstības priekšnosacījumi	46
1.3.2. Biotehonomikas izaicinājumi	54
1.3.3. Biotehonomikas vīzija	59
2. IEVADS SISTĒMDINAMIKĀ	67
2.1. Sistēmdinamikas galvenie jēdzieni	67
2.2. Sistēmdinamikas pamatprincipi	86
2.3. Sistēmdinamikas modelēšanas process	87
2.4. Vispārējās sistēmu struktūras un uzvedības	94
2.4.1. Eksponenciāls pieaugums	96
2.4.2. Uz mērķi virzīta uzvedība	97
2.4.3. S veida pieaugums	98
2.4.4. Svārstīga uzvedība	99
3. BIOTEHONOMIKAS ILGTSPĒJĪBAS INDIKATORI	102
3.1. Ilgtspējas indikatoru klasifikācija	102
3.1.1. Indikatoru raksturojums	102
3.1.2. Indikatoriem izvirzītās prasības	104
3.1.3. ANO attīstītie indikatori	105
3.1.4. Citu modeļu indikatori	106
3.2. Biotehonomikas ilgtspējības indikatoru lietojums	106
3.3. Ilgtspējības indikatora analīzes piemērs. Emerģija	114
3.3.1. Emerģijas analīze ietekmes uz vidi novērtēšanai .	114
3.3.2. Emerģijas analīzes metodika.	116
3.3.3. Ābolu produktu ražošanas emerģijas analīze	119

4.	BIOTEHONOMIKAS SEKTORU RAKSTUROJUMS	124
4.1.	Biotehonomikas nozares	124
4.1.1.	Biotehonomikas jomas	124
4.1.2.	Biotehonomikas sektoru iedalījums	125
4.1.3.	Bioresursu loma tautsaimniecībā	127
4.2.	Bioprodukta pievienotā vērtība	128
4.2.1.	Pievienotās vērtības rašanās	129
4.2.2.	Kā iegūt lielāku labumu no esošajiem resursiem .	131
4.2.3.	Reģionālās pievienotās vērtības analīzes piemērs	133
4.3.	Bioloģisko resursu izmantošanas un pārstrādes tehnoloģijas	136
4.3.1.	Kokapstrādes nozares tehnoloģijas	137
4.3.2.	Pārtikas, dzērienu un piena pārstrādes nozares tehnoloģijas	149
4.3.3.	Tekstilmateriālu ražošanas nozares tehnoloģijas	156
4.3.4.	Elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas nozares tehnoloģijas	160
4.3.5.	Ķīmiskās rūpniecības un farmācijas nozares tehnoloģijas	168
4.4.	Latvijas zivsaimniecības nozares analīze	175
4.4.1.	Vispārējs nozares raksturojums	175
4.4.2.	Zivsaimniecība un tās loma tautsaimniecības attīstībā	178
4.4.3.	Indikatoru analīze	191
5.	METODOLOĢIJA	195
5.1.1.	Biotehonomikas sektori – biotehonomikas modeļa daļas	195
5.1.2.	Zemes izmantošana	197
5.1.3.	Resursu ieguve	198
5.1.4.	Resursu izmantošana produktu ražošanai	200
5.1.5.	Infrastruktūra un tehnoloģijas	203
5.1.6.	Pētniecība un attīstība, un izglītība	207
5.1.7.	Investīcijas un finansēšana	212
5.1.8.	Pieprasījums, piedāvājums un cenas	213
5.1.9.	Darbaspēks un darbaspēka izmaksas	213
5.1.10.	Ieņēmumi, izmaksas un peļņa	216
5.1.11.	Ilgspējas indekss un “emerģijas nodoklis”	218
5.2.	Cēlonisko cilpu diagrammas un dinamikas apraksts. Hipotēze	219
5.3.	Politikas instrumentu analīze	223

6.	BIORESURSU VĒRTĪBAS ĶĒDES ANALĪZE	225
6.1.	Modeļa verifikācija	225
6.1.1.	Modeļa struktūras verifikācijas testi (strukturālie testi)	225
6.1.2.	Modeļa uzvedības verifikācijas testi	226
6.2.	Mežsaimniecības bioresursi un kokapstrāde	228
6.2.1.	Mežsaimniecības nozares analīze	228
6.2.2.	Kokapstrādes nozares analīze	248
6.2.3.	Indikatoru analīze	253
6.3.	Pievienotās vērtības produkti mežizstrādē un kokrūpniecībā	262
6.3.1.	Sistēmdinamikas modeļa ievaddati	262
6.3.2.	Bērza koksnes izmantošana	270
6.3.3.	Skujkoku koksne	273
6.3.4.	Baltalkšņa koksne	275
6.3.5.	Modelēšanas rezultāti	277
6.4.	Lauksaimniecības nozares analīze	283
6.4.1.	Vispārējs nozares raksturojums	283
6.4.2.	Lauksaimniecībā izmantojamo zemju aizsardzība	288
6.4.3.	Lauksaimniecību ietekmējošie faktori	291
6.4.4.	Indikatoru analīze	295
6.5.	Pievienotās vērtības produkti lauksaimniecībā	298
6.5.1.	Kviešu audzēšana un pievienotās vērtības ķēde ..	298
6.5.2.	Kartupeļu audzēšana un pievienotās vērtības ķēde	302
6.5.3.	Cūku audzēšana un pievienotās vērtības ķēde ...	304
6.5.4.	Ābolu audzēšana un pievienotās vērtības ķēde ..	306
6.6.	Zemes platības izmaiņas	308
	KOPSAVILKUMS	311
	SUMMARY	313
	AICINĀJUMS UZ DISKUSIJU	316
	IZMANTOTĀ LITERATŪRA	318